

TÜRKİYE'DE E-DEVLET UYGULAMALARININ KAMU HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA ETKİNLİĞİ: ADALET BAKANLIĞI UYAP BİLİŞİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ

Feyzullah ÜNAL¹

İbrahim KİRAZ²

Öz

Kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması faaliyetinin bir sonucu olarak e-devlet, bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alınması gereken durumlara hazırlıklı ve ihtiyaçlara hızla cevap verebilen bir devlet yapısının oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bunun yanında, devletin kamu hizmetlerini vatandaşa sunumunda etkin ve verimli olabilmesi, bilgi teknolojilerini kullanma kapasitesi ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Bu çalışmada, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunumunda ortaya çıktığı gözlemlenen veya ortaya çıkabileceği öngörülen aksaklıkların belirlenmesi, devlet yapılanmasında büyük değişimlere yol açan e-devlet uygulamalarının beklenen düzeylere ulaşp ulaşamadığının analizi yapılmaktadır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın yargı hizmetlerinin hızlandırılması hedefi doğrultusunda geliştirdiği bir e-devlet uygulaması olan UYAP Bilişim Sistemi detaylıca incelenerek, bu uygulamaya ilişkin sorunlar ele alınarak bu sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: E-Devlet, E-Devlet Uygulamaları, E-Devlet Kültürü, Adalet Bakanlığı UYAP Bilişim Sistemi

EFFICACY OF PRESENTATION OF PUBLIC SERVICE OF E-GOVERNMENT APPLICATIONS IN TURKEY: MINISTRY OF JUSTICE UYAP INFORMATION SYSTEMS CASE

Abstract

E-government as a result of the activities of public services electronically moving, information-processing capacity has been increased, which can be prepared to respond quickly to the situation and the need for urgent decisions to be taken are aimed at the creation of a state. In addition, to be effective and efficient in the delivery of public services to the citizens of the state is developing in line with the capacity to use information technology. In this study, public services effectively and efficiently observed to occur in the presentation or the identification of defects predicted to emerge, the state organization in reaching reach the expected level of e-government applications that lead to big changes been unable to analysis is performed. In addition, the Republic of Turkey to accelerate the Ministry of Justice's judicial service, an e-government applications developed in line with the target UYAP Information System detail was examined and taken into consideration the issues relating to this application are made suggestions for the solution of this problem.

Keywords: E-Government, E-Government Applications, E-Government Culture, The Ministry of Justice Information System UYAP

¹ Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, feyzullah.unal@dpu.edu.tr

² Uzman, Kütahya Adalet Sarayı 1. İcra Müdürlüğü , eikiraz@gmail.com

Giriş

Platon'dan Farabi'ye, Aristoteles'ten İbn-i Haldun'a, Konfüçyüs'ten Max Weber'e birçok düşünür ve bilim adamı kendi çağındaki koşullara uygun olarak ideal devleti tanımlamışlardır. Bu tanımların özünde, dünya üzerinde insanların oluşturduğu en büyük teşkilatlanma olan devletin, kendi vatandaşlarına hizmetin en iyisini sunması gerektiği gerçeği yer alır. İdeal devlette yönetenler, yönetilenlere kamu hizmetlerinin sunumunda çağın tüm imkânlarını kullanarak en iyi hizmeti sunmakla yükümlüdürler.

Uluslararası bir bütünleşmenin baş döndürücü bir hızla yaşandığı günümüzde, bilişim ve enformasyon teknolojileri de aynı hızla gelişmektedir. Dünyada Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan siyasi, ekonomik, sosyal ve teknolojik dönüşüm, bilişim ve enformasyon teknolojilerinin önemini her geçen gün artırmıştır. Bu dönüşümden devlet kurum ve kuruluşlarının etkilenmemesi mümkün değildir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, devlet ile vatandaş arasındaki bilgi akışının genişletilmesi, demokrasinin geliştirilmesi, kamu hizmetlerinin sunumunda verimlilik sağlanması ve devletin şeffaflaştırılması gibi amaçlarla, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunumu fikrinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. "Elektronik devlet" ya da daha kısa haliyle "e-devlet" olarak adlandırılan uygulamalar, 1990'lı yıllarda kendisini göstermeye başlamıştır. Bilişim ve enformasyon teknolojilerine dayanmakta olan e-devlet uygulamaları, teknolojik gelişmelerin bireysel kullanıma uygun hale getirilmesi sayesinde, hızlı bir şekilde uygulamada yer bulmuş ve dünya çapında kabul gören bir yenilik halini almıştır. Günümüzde birçok gelişmiş ve gelişmekte olan devlet, e-devlet uygulamalarını kamu hizmetlerinin sunumunda etkin ve verimli hale getirmeye çalışmaktadır.

Bu çalışmada e-devlet uygulamalarının ülkemizdeki kamu hizmetlerinin sunumundaki etkinliği ele alınarak, istenen ve beklenen verimin sağlanıp sağlanmadığı hususunda çıkarımlar yapılmış, uygulamalarda ortaya çıkan sorunlar ve yapılması gereken yasal ve yapısal düzenlemeler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada ilk olarak, e-devlet ve kavramsal çerçevesi sunulmuş, daha sonra Türkiye'de e-devlet uygulamaları ele alınmış ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın yargı hizmetlerinin hızlandırılması hedefi doğrultusunda geliştirdiği bir e-devlet uygulaması olan UYAP bilişim sistemi detaylıca incelenerek, bu uygulamaya ilişkin ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri sunulmuştur.

1. E-Devlet Ve Kavramsal Çerçevesi

Fârâbî, El Medinetü'l-Fazıla adlı eserinde; insanların bir araya gelmelerini ihtiyaca bağlar. Bu ihtiyaç maddî çerçevede yaşamsal olabildiği gibi mânen de mükemmeliyete ulaşmakla ilgilidir. Bu sebeple sakinlerinin ancak saadete erişmek maksadıyla yardımlaşmaları gerektiğini gösterir. İdeal devlette idareciler, yönetimi altındakilerin ihtiyaçlarını karşılarken tüm olanaklarını seferber etmelidir (Arslan, 1997). Dünyanın her yerinde devlet organları, performanslarını geliştirmede, kamu değerleri oluşturmada, hizmetlerin sunumunu kolaylaştırmak amacıyla stratejik bir araç olarak bilgi teknolojilerini en iyi şekilde kullanmayı hedeflemektedirler (Melitski ve Holzer, 2007:1). Bu bağlamda gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin bireysel kullanımının yaygınlaşması ile e-devlet uygulamaları kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir tarzda sunulması olanağını getirmiştir. E-devlet uygulamaları, internet başta olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bazı bilgi ve hizmetlerin tek yanlı halkın erişimine açılmasının yanında iki yönlü iletişime olanak sağlamaktan, kamu hizmetlerinin sunumunu yeniden yapılandırarak vatandaşlarla siyasal etkileşim kurmaya kadar uzanan bir çeşitlilik göstermektedir (Yıldırım, 2011:6).

E-devlet, ilk bakışta kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması faaliyetinin bir sonucu gibi görülmekle birlikte, ifade edilmek istenen husus aslında daha derindir. Devletin "elektronikleştirilmesi"nde, bilişim ve enformasyon teknolojileri gerçek anlamda birer araçtır. Temel hedef, bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alınması gereken durumlara hazırlıklı ve ihtiyaçlara hızla cevap verebilen bir devlet yapısını oluşturmaktır. E-devlet uygulamaları sayesinde

kurulan sistem, isteyen kullanıcıların bir omurga üzerinde her yöne akan bilgiye erişebilmelerini sağlamaya yönelik olarak kurulmalıdır. Bu omurga; merkezi idare birimlerini birbirlerine, merkezi idareyi yerel idarelere, vatandaşları ve firmaları merkezi ve yerel idarelere bağlayabilmelidir (İnce, 2001:13).

1.1. E-Devletin Gelişimi

Teknik açıdan e-devlet, teknolojiye dayanmaktadır. E-devlet teknik olarak, çevrim içi internet ile bilişim ve enformasyon teknolojilerinin de etkin kullanımıyla, kamunun işlerinin hızlı ve doğru bir şekilde yapılmasını desteklemektir. Bilgisayar ve veri iletişiminin karmaşıklığı, mikro elektronik alanının uzmanlık istemesi nedenine dayanmaktadır. Bu teknik yaklaşım, e-devlet kavramını genel kullanıma uygun bir şekilde asgariye indirmek için bilgi teknolojisinin değişimini izleyip, uygulayarak ve teknik mutlaklık ölçütüyle sınırlandırılır (Hughes vd. 2008:217). Bu sınırlama sayesinde bilişim teknolojilerinin bireysel kullanıma hazır hale getirilmesi sağlanır. Daha açık bir ifadeyle; dünya çapında internetin hayatımıza girmesi, e-devleti de doğrudan etkileyerek ona hız kazandırmıştır. Adeta internet, e-devletin vazgeçilmesi zor, olmazsa olmaz bir unsuru, temel bir gerekliliği olmuştur. Dünyada hemen her ülkede e-devlete farklı aşama ve boyutlarda yer verilirken, “e-devlet” kavramının ne olduğu, ne anlama geldiği, neleri kapsadığı gibi hususlar belki de sonradan düşünölmeye başlanılan bir konu, hatta baş edilemeyen bir sorun haline gelmiştir (Karagölmez, 2010).

1.2. Bilgi Çağında E-Devlet

1837 yılında Samuel Morse’un telgrafı icat etmesi ile elektrik kullanılarak yapılan ilk iletişim, geçtiğimiz 30-40 yıl içerisinde entegre devre yapımındaki gelişmelerin sağladığı kolaylıklar ile inanılmaz geniş çaplı ve hızlı boyutlara erişmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki bu sistematik gelişmeler günümüzde ‘Bilgi Çağı’nın yaşanmasının altyapısını oluşturmuştur. Bilgi çağında, birçok mal ve hizmet bilişim teknolojisiyle iç içe girmiş durumdadır (Ünal, 2012:298). E-Devletin özünü oluşturan bilim referanslı dünya görüşü, yeni bilgi ve teknoloji üretmeye açık bir sistem oluşturmaktadır. Bu açık sistem bir yandan günümüzü aydınlatmakta, diğer yandan geleceğe doğru hızla gelişerek gelecek medeniyetlerin gelişim yolunu da belirlemektedir (Erkan, 2000: 114). Günümüz bilgi toplumunda devletlerin bu baş döndürücü gelişmeler karşısında kayıtsız kalması mümkün olmamaktadır. Bu sebeple bilgi çağının gerektirdiği bilişim ve enformasyon teknolojilerinin etkin olarak kullanımı, gelişmiş ve gelişmekte olan devletler açısından bir zorunluluk halini almıştır.

Bilgi toplumunda bireylerin artık müşteri/vatandaşlar olarak kamudan beklentileri sadece kamusal bilgilerin sunulması değil, aynı zamanda sağlanan bilgilerin anlaşılabilir, kullanılabilir, güncel, doğru ve eksiksiz olmasıdır. Özel sektör işletme organizasyonlarının da bilgi teknolojileri ve sistemlerinden en uygun düzeyde yararlanabilmeleri için, merkezi yönetimin özendirici ve teknolojik altyapı hazırlayıcı rollerinin gereklerini yerine getirmesi zorunludur (Öğüt, 2003: 44). Günümüz e-devlet uygulamaları vatandaşların yalnızca bilgiye erişmesi taleplerini karşılamakla yetinmemeli, kamu hizmetlerinin ortamda tam ve eksiksiz sunumu sağlanmalı ve bunların yanında vatandaşların kendilerine ilişkin bilgilere sorunsuz ve kolaylıkla ulaşım, ilgili birimlerden aktarabilmesi sağlanmalıdır. E-devlet yapılanması içerisinde vatandaşların, kamu kurumları ile yüz yüze gelmeleri söz konusu değildir. Bunun yerine kamu bilgi otoyolu olarak ifade edilen bilgi iletişim omurgası üzerinden, kamu bilgi sistemine ulaşım ve bu sistemin yönlendirmesiyle talep edilen kamu hizmetine erişilmelidir (İnce, 2001:23-24). Böylece dev bir bilgi ağı olan internet, önceden masraflı ve zor olan bilgi edinme işlevini siyasal birimler açısından oldukça kolaylaştırmakta ve ucuzlaştırmaktadır (Alkan ve Şimşek, 1998: 178).

E-devlet yapılanması içinde bilgi sistemi, kamu kurumu ile vatandaş arasına yerleştirilmiştir. Kamu kurumu, vatandaşın bilgi talebini öngörme gayreti içinde olmakta, sunulacak hizmeti vatandaşın talepleri yönlendirmektedir. Kamu kurumları arasındaki iletişimin artması ve kurumsal bilgi sistemlerinin bütünleşmesinin sağlanması sayesinde tekrarlar, aşırı bürokratik süreçler, zaman kayıpları, kağıda dayalı işlemler önemli ölçüde azalmıştır. Bilgi çağının gereği olan e-devlette vatandaşın gerekli olan bilgilerin büyük bir kısmı güncellenerek sunulur. Dolayısıyla e-devlet bütünleşik, organize ve eşgüdümlü bir yapı ile kurulmuştur ve kamu hizmetlerini kusursuz şekilde sunmayı hedeflemektedir.

1.3. E-Devletin Amaçları

Genel olarak e-devlet uygulamalarının temel amacı, kamu kurumlarının kendi aralarında ve vatandaşları ile bilgi paylaşımını sağlamak, bunun yanında vatandaşlarına kamu hizmetlerini daha verimli bir şekilde sunabilmektir. Bu yaklaşımla bakıldığında, e-devlet ile birlikte kamu hizmetleri daha kaliteli ve daha az maliyetle sunulur. Bu süreçte en önemli araçlar, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan elektronik sektördür (Aktan, 2003:64).

Bilgi çağında e-devlet ile ulaşılması hedeflenen amaçlar şu şekilde sıralanabilir; öncelikle devletin hızlı ve etkin bir işleyişine katkıda bulunması, devletin vatandaşlarına karşı hesap verebilir bir konuma gelmesi, yani; devletin şeffaflaşması, devlet teşkilatı içinde yer alan kurumlar arasındaki bilgi paylaşımının güvenilir bir şekilde sağlanması, vatandaşların kamu yönetimine katılımının sağlanması, kamu hizmetlerinin sunumundaki harcama kalemlerinde tasarruf sağlanması şeklinde derlenebilir (Aydın, 2005:287).

2. Türkiye’de E-Devlet Yapılanması Ve E-Devlet Uygulamalarının Etkinliği

Tarihi süreç içerisinde Türklerin, kurmuş olduğu devletlerde, güçlü bir devlet geleneği oluşturmuş oldukları bir gerçektir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulana kadar, merkezîyetçi bir anlayışla yönetilen Türk devletlerinde yaşamış olan halk, hükümdarına daimi ve mutlak bir aidiyet hissiyle bağlı kalmıştır. Bunun bir etkisi olarak günümüzde de merkezîyetçi bir etkinin halen yaşandığı düşünülür. Halk, kendisi için yapılması gerekenlerin öncelikle yönetenler tarafından düşünülüp yerine getirilmesini benimsemektedir. Daha açık bir ifadeyle, vatandaşlar gerek milli, kültürel ve geleneksel töre yapısı gereği, gerekse dini inançları gereği kendisini yöneten devlet adamlarına karşı daima saygı ile yaklaşılmasını benimsemiştir. Bu tutum, yönetilenlerin kendileri için en iyi olanı yönetenlerin sunmaları gerektiği beklentisi ve düşüncesini de beraberinde getirmiştir.

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde, Türkiye’deki güçlü devlet geleneği, merkezîyetçiliğin etkin olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Her ne kadar bilgi ve iletişim teknolojilerinde önemli gelişmeler yaşansa da, e-devlet yapılanmasında önemli mesafeler kat edilmiş olsa da, karar verme ve kamu politikalarının oluşturulması süreçlerinde vatandaşların etkin olduğunu söylemek güç görünmektedir (Kırışık ve Sezer, 2015:208).

2.1. Türkiye’de E-Devlete Geçiş Çalışmaları

Türk kamu yönetiminde, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasında e-devlet yapılanmasının önemi kavranmış ve bu sebeple, devletin elektronik ortamda etkin, verimli ve söz sahibi olması için gerekli olan kamu politikalarını oluşturma çabaları artırılmıştır. Türkiye konumu itibarıyla, bilim, teknoloji, sanayi, ekonomi alanlarında kendisine en yakın gördüğü Avrupa’yı model almıştır. Son zamanlarda Avrupa’daki gelişmeler gözlemlenerek, Avrupa’nın üstün

standartlarına ulaşma hedefi hız kazanmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalardan birisi de e-devlet yapılanmasında Avrupa'daki gelişmelerin izlenmesi ve gerekli politikaların oluşturulmasıdır.

E-devletin öneminin ve gerekliliğinin farkına varan Türkiye'nin çabası, e-devletin merkezi kurumlara ve yerel yönetimlere yaygınlaştırılması amacıyla gerekli altyapı hizmetlerinin ve standartların nasıl geliştirileceği üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu konudaki vizyonunu; "Bilim ve teknoloji üretiminde odak noktası haline gelmiş, bilgi ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleri ile daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmak" şeklinde ortaya koymuştur (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006- a: 1).

Türkiye, bilgi teknolojilerinden yararlanma konusunda oldukça isteklidir. Henüz e-devlet kavramının olmadığı 1990'lı yıllarda bilgisayarların kamu kurumlarında ofis otomasyonu amacıyla kullanılmaları, günümüzdeki e-devlet hizmetleri için temel oluşturmuştur. E-devlet konusunda ileriye dönük çalışmalar ve stratejiler ortaya konulmuş, çeşitli strateji ve planlar açıklanmıştır (Naralan, 2009:13).

2.2. Türkiye'de E-devlet Uygulamalarının Devlet Açısından Değerlendirilmesi

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere rağmen, elektronik devletin kısa zamanda ve risksiz olarak gerçekleştirilebilecek bir yapısal değişim olduğu düşünülmemelidir. E-devlet uygulaması yeni bir toplumsal kültür ve anlayışı gerektirmektedir. Yeni bir toplumsal kültür ve anlayış ise kendi içerisinde çok sayıda risk barındırmaktadır. Risklerin bir kısmı kamu yönetim kademelerinden, bir kısmı kullanıcılardan, bir kısmı her ikisinden birden ve bir kısmı da teknik ve yasal altyapının kurulması ve sürdürülmesindeki zorluklardan kaynaklanmaktadır (Kahraman, 2010:8).

Türkiye'de "Devletin Kısayolu" olarak adlandırılan, e-devlet kapısı: www.turkiye.gov.tr web sayfası üzerinden, vatandaşlar birçok e-devlet uygulamasına erişebilmektedir. Kamu hizmetlerinin vatandaşlara sunumunda önemli bir konuma sahip olan bu web sayfası sayesinde hizmet bekleyen vatandaş tek kaynaktan işlemlerini yapabilmektedir. Türkiye'de e-devlet uygulamalarının etkinliği ve verimliliğini ele aldığımız bu çalışmamızda, vatandaşın e-devlet uygulamalarına erişimine ve hizmetlerden yararlanma durumlarına ilişkin karşılaşılan sorunlar ele alınmamaktadır. Çalışmamızın odak noktası, devletin kamu hizmetlerini elektronik ortamda sunarken yaşanan sorunların, devlet yapılanması açısından değerlendirilmesidir. Bu nedenle, Türkiye'de e-devlet uygulamalarının diğer unsurlarına fazlaca değinilmeden, devlet teşkilatlanmasında görev alanların yeterli hassasiyetlere sahip olup olmadıklarını değerlendireceğiz.

2.2.1. E-Devlet Kültürünün Oluşturulması

Günümüzde hızla gelişen teknolojiye bireylerin ayak uydurabilmeleri zordur. Hızlı şekilde gelişen teknolojinin insan hayatının her alanına girmesi ile yaşam biçimlerinde önemli değişiklikler meydana gelmektedir (Kırçova, 2004:37). Geleneksel devlet yapısı ile elektronik devlet yapılanmasında vatandaşlara bakış açısında önemli farklılıklar vardır. Bu farklılıkların sonucunda farklı kültürlerin oluşması da kaçınılmaz bir gerçektir. Yeni oluşan e-devlet yapılanmasında vatandaşın elektronik ortama adapte edilmesi, yine devletin bu alanda çalışmasına bağlıdır. Öncelikle ağ erişim imkanlarının tüm vatandaşları kapsayacak şekilde sağlanabilmesi lazım gelir. Ağa erişim imkanlarının niteliği, doğrudan doğruya ulusal teknik altyapı ile ilgili bir husustur. E-devlet yapılanması bütünleşik ve açık bir iletişim ağı üzerinden bilgi dağıtılması, toplanması, işlenmesi, iletilmesi şeklinde çalışan bir uygulamalar bütünüdür. Bu nedenle, ülkede yaşayan vatandaşların veya ülke sınırları içerisinde kamudan hizmet bekleyenlerin, beklentilerine karşılık bulabilmesi geniş bant aralığına sahip ve yaygın bir ağ erişiminin sağlanmasıyla mümkün olacaktır.

2.2.2. E-Devlet Uygulamalarına İdarecilerin ve Personelin Adaptasyonu

E-devlet yapılanmasındaki dönüşüm sürecinde yapılan gözlemlerinde, kamu çalışanlarının elektronik ortama uyum sorunlarını etkileyen birçok faktörün etkili olduğu anlaşılır. Bu çerçevede kamu çalışanlarının organizasyonel yapılarının daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Bu kısımda kamu personelinin e-devlet yapılanmasında yaşadığı uyum sorununa yüzeysel olarak değinilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde, Adalet Bakanlığı teşkilatlanması içerisindeki UYAP sistemi ele alınırken, daha ayrıntılı değerlendirmeler yapılacaktır. Devlet yapılanmasında önemli bir değişim ve dönüşüme yol açan elektronik devlet uygulamalarından etkin ve verimli olarak faydalanılabilmesi, kamu çalışanlarının bilgi çağının gereklerine uygun niteliklere sahip olmasına bağlıdır. Devlet elektronik ortamda yapılanmasını başarı ile gerçekleştirmiş görünmektedir. Ancak kamu çalışanlarının e-devlet kültürüne adaptasyonunda sorunlar vardır.

Kamu yönetiminin işleyişini geleneksel usullerden çıkartarak, çağın gereklerine uygun bir sisteme kavuşturmak, vatandaşlardan gelen daha iyi yönetim taleplerini karşılayabilmek için öncelikle liderlerin elektronik devlet fikrine yakınlaşması ve lider inisiyatifinin en üst kademededen başlamak üzere, yönetimin daha alt kademelerine doğru yaygınlaşması, her şeyden önce lider pozisyonunda bulunanların ikna olması ve ilgilileri sevk ve teşvik etmesi gerekmektedir (Kahraman, 2010:8).

E-devlet yapılanmasının tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çok hızlı bir şekilde benimsenerek, uygulamaya geçilmesinin en büyük sebeplerinden biri kamu hizmetlerini vatandaşa daha etkin, hızlı ve verimli olarak sunabilme düşüncesidir. Devlet gereken teknik yapılanmayı yerine getirmiştir, ancak hayatın neredeyse tüm alanlarını etkisi altına alan bu çok boyutlu dönüşümde, kamu çalışanlarının dönüşüme uyum sağlayabilmesini tam manasıyla gerçekleştirememiştir. Geleneksel devlet yapılanmasındaki bürokrasi geleneği ve araçları ile çalışmaya ve hizmet vermeye alışmış olan kamu çalışanlarının, yeni bir sisteme kısa sürede tümüyle adapte olması beklenmemelidir. Bu bakımdan, hem uygulayıcıların hem de bu hizmete erişmek isteyenlerin eğitim ihtiyacı yoğun ve sistemli hizmet içi programlarla giderilmeli, eğitimin sürekliliği sağlanmalıdır. Elektronik devlet mantığının ve işleyişinin farklı gruplarca öğrenilmesi ve benimsenmesi süreci de farklı olacağından, bu konudaki eğitim süreçlerinin programlanmasının uzmanlar tarafından dikkatle yapılması gerekir (Kahraman, 2010:8).

Adalet Bakanlığı, yargı hizmetlerinin hızlandırılması amacıyla geliştirdiği e-devlet uygulaması olan UYAP Bilişim Sistemini, verdiği eğitimler sayesinde personelinin çok kısa bir zamanda sisteme adapte etmeyi başarmıştır. Burada uygulanan eğitim modeli hakkında kısaca bilgi vermek gerekir: UYAP Bilişim Sistemi projesi kapsamında, 10.000 kullanıcıdan, 30.000 iç kullanıcı, 40 bin dış kullanıcıya (Avukat) hizmet verecek şekilde yaygınlaştırılması amacı ile planlanan UYAP yazılımının kullanılabilmesi için hâkim ve Cumhuriyet savcıları da dâhil olmak üzere 13.000 personele temel bilgisayar eğitimi, merkez teşkilatı ve 40 adet taşra teşkilatında işleme alınması çalışmaları için 5344 kişiye UYAP yazılım eğitimleri ve UYAP uzman kullanıcı eğitimleri verilmiştir. Ayrıca UYAP destek hizmetlerinin yürütülmesi için 500 taşra teknik ofisi çalışanlarına teknik ofis eğitimleri ve 27 Adalet Müfettişine UYAP eğitimleri verilmiştir. 1710 personele uygulama yazılımını kullanabilmeleri, kendi fonksiyonel işlemlerini sistem üzerinden gerçekleştirebilmelerinde birimlerine destek olmaları amacıyla Uzman Kullanıcı eğitimleri verilmiştir (www.uyap.gov.tr, 2015). Adli yargı taşra teşkilatlanmasında UYAP'ın kullanılması açısından çok önemli bir konuma sahip olan Uzman Kullanıcılar, UYAP hakkında öğrendiklerini çok kısa bir zamanda kendi çalıştıkları adliyelerdeki personele aktarmışlardır. Burada Adalet Bakanlığı'nın taşra teşkilatlanmasında görevli olan genel idare hizmetleri kadrosundaki; zabıt kâtabi, icra kâtabi, yazı işleri müdürü ve icra müdürü gibi unvanlardaki personelinin başarılı bir şekilde e-devlet kültürüne adapte ettiği görülür. Söz konusu personel, kısa zamanda uygulamayı öğrenerek, Adalet Bakanlığı'nın UYAP ile varmak istediği hedefe uygun olarak üzerine düşeni yapmıştır.

Ancak, çalışmamızın diğer kısmında ele alacağımız üzere, yargı bürokrasisi olarak adlandırılan kesimin adli yargı teşkilatlanmasındaki büyük bir kısmının UYAP sistemine henüz tam anlamıyla adapte olamadığı gözlemlenmiştir.

3. Adalet Bakanlığı UYAP Bilişim Sistemi Ve Kavramsal Çerçevesi

Çalışmamızın bu bölümünde, Adalet Bakanlığı'nın e-devlet uygulaması olan UYAP Bilişim Sistemi hakkında geniş kapsamlı bilgilendirmelere ve gözlemlere yer verilerek, aksaklıklar yaşandığı gözlenen alanlarda çözüm önerileri sunulacaktır.

3.1. UYAP'ın Tanımı

Ulusal Yargı Ağı Projesi; içinde bulunduğumuz bilgi çağının tüm teknolojik imkânları kullanılarak, Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatının, bağlı ve ilgili kuruluşların, adli ve idari yargı birimlerinin bütüncül yapılanmasını sağlayan bir bilişim sistemidir. Bu e-devlet uygulaması, Türkiye'deki e-dönüşüm sürecinin e-adalet ayağını oluşturmaktadır (Güneş, 2012,56). 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda UYAP, "...adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemidir, dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hallerde UYAP kullanılarak veriler kaydedilir ve saklanır." şeklinde tanımlanmıştır.

Adalet Bakanlığı'nın çağın gereklerine uygun olarak oluşturduğu politikalar ve en son teknolojik imkânları kullanarak uygulamaya sunduğu UYAP, dünyada en ileri ve en büyük bilişim sistemlerinden birisidir. Şöyle ki; bu sistem sayesinde Türk vatandaşları internet ortamında işyerlerinde, evlerinde çevrimiçi dilekçe ve devlet katında hakkını arama, dava açma, devleti sorgulama, denetleme, yargı ve icra uygulamalarıyla ilgili süreçlerdeki aşamaları izleme olanağına kavuşmuştur.

3.2. UYAP'ın Tarihçesi

UYAP'ın iki aşamada uygulamaya geçirilmesi planlanmıştır. Adalet Bakanlığı ile Havelan A.Ş. arasında 20 Ağustos 2000 tarihinde imzalanan protokol ile UYAP I, 10 Ağustos 2001 ve 26 Temmuz 2002 tarihlerinde imzalanan protokoller ile UYAP II çalışmalarına başlanmıştır. UYAP I veya diğer ifadeyle merkez aşaması olarak adlandırılan ilk aşamanın amacı, merkez teşkilat birimlerinde günlük çalışmaların bilgisayar yardımı yapılmasıdır. Bu aşama, tüm verilerin merkezi veri tabanında tutularak bilgisayar ağı (network) kurulması suretiyle izlenmeye başlandığı aşamadır. UYAP II veya diğer adıyla taşra aşaması olarak adlandırılan ikinci aşamanın amacı, taşra birimlerinin de otomasyona geçirilmesidir. Bu aşama gereğince, kurulacak geniş alan ağı (WAN) ve yerel alan ağları (LAN) aracılığıyla taşra birimlerinin merkezdeki bilgilere doğrudan erişiminin sağlanması, tüm faaliyetlerin 'kâğıtsız ofis ortamı' ilkesi doğrultusunda elektronik ortamda gerçekleştirilmesi, Adalet Bakanlığı personeli dışında avukatlar ve vatandaşların da bu sistemden faydalanması tasarlanmıştır.

3.3. UYAP'ın Amacı

Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatlanması ile özellikle adli ve idari yargının ilk derece mahkemeleri ve Cumhuriyet başsavcılıklarından, yüksek mahkemelere ve Cumhuriyet başsavcılıklarına, yargı hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi sürecini hızlandırmak amacıyla UYAP bilişim sistemi kurulmuştur. UYAP ile yargı birimlerinin bütüncül bir yapı halinde, hızlı, güvenilir, etkin, adil, verimli, şeffaf ve etik değerlere uygun bir yargılama mekanizması

oluşturulması sağlanmak istenmiştir. Yargı hizmetleri içerisindeki idari faaliyetler ile denetim, teftiş ve soruşturmanın hızlı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesini sağlamak amacıyla uygulamaya alınan proje sayesinde, doğru ve tutarlı bilgiye istenilen zamanda hızlı ve kolayca erişilmesi ve paylaşılması amaç edinilmiştir. Bilgi çağının teknolojik imkanları doğrultusunda elektronik arşivin oluşturulması ve ilgililerin bu arşivden daha hızlı ve daha kolay yararlanabilmesi amaçlanmıştır. Görüldüğü gibi, UYAP'ın amacı, sadece adalet alanında yer alan bilgilere erişim hızı ve kolaylığı değil, adalet işleriyle ilgili işlemlerin hızlı, kolay, ekonomik, güncel ve güvenilir bir şekilde yapılmasıdır. Her yenilikte olduğu gibi UYAP'ın da nihai amacı insana hizmettir. Dolayısıyla bir kamu hizmeti olan yargı teşkilatlanmasında etkinliği ve verimliliği artırmak asıl amaç edinilmiş ve günümüzde görüldüğü üzere bu amaç doğrultusunda Adalet Bakanlığı üzerine düşeni fazlası ile yerine getirmiştir.

3.4. UYAP ile Hedeflenenler

Çağdaş devletlerde katılımcı demokrasi ve yönetim, saydamlık, hesap verebilirlik, açıklık, etkinlik, basitlik, az bürokrasi, kaynakların etkin kullanımı, kamu mal ve hizmet sunumlarında hız ve verimliliğin sağlanması gibi amaç ve ilkeler vazgeçilmez esaslar olarak benimsenmiştir. Bilişim ve iletişim teknolojileri de, bu esasların hayata geçirilmesinde en etkili araç olarak görülmüştür. Bütün bunların bir sonucu olarak, Avrupa Birliği tarafından aday ülkeleri de kapsayan "e-Avrupa" projesi çalışmaları yürütülürken, ülkemizde de, "e-devlet" uygulamaları hayata geçirilmiş; Kalkınma Plânı, Ulusal Program ve Hükümet Programlarında kamu kurum ve kuruluşlarında bilgi sistemlerinin kurulmasını hedefleyen "e-Devlet" çalışmalarına özel önem atfedilmiştir. Bunların yanında, e-dönüşüm Türkiye ve e-devlet kapsamında, UYAP Bilişim Sistemi uygulamaya geçirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 141'inci maddesinde yer alan "...davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." hükmü gereğince, UYAP ile hızlı, etkin, güvenilir, verimli, şeffaf ve etik değerlere uygun bir yargılama mekanizmasının oluşturulması, kurum, avukat ve vatandaşlara internet üzerinden yargı hizmeti sunulması hedeflenmiştir (Adalet Bakanlığı, 10.11.2011 tarihli 124/1 sayılı genelge).

4. UYAP'ın Devlet Açısından Değerlendirilmesi

4.1. UYAP Bilişim Sisteminin Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Getirdiği Yeniliklerin Değerlendirilmesi

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de 2000'li yılların başından itibaren büyük bir dönüşüm sürecinin yaşandığı yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemiz son yıllarda dünyanın gelişmiş ülkelerine ayak uydurabilen ve bu doğrultuda kamu hizmetlerinin sunumunda etkin ve verimli politikalar geliştirebilen bir konuma gelmiştir. Bundan çok değil; 15 yıl öncesine kadar adliyelerde çalışan personel sayısından, kullanılan teçhizatlara, adliyelerin fiziki koşullarından, bilgi ve veri güvenliğine dair, bugüne kıyasla bir değerlendirme yapacak olursak; Adalet Bakanlığı UYAP Bilişim Sistemi'ni hayata geçirmekle "Türkiye'nin yargı hizmetlerine çağ atlatmayı başarmıştır" diyebiliriz.

Adalet Bakanlığı "yargı hizmetlerinin hızlandırılması" hedefi doğrultusunda, dünyadaki teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek, UYAP Bilişim Sistemi'ni uygulamaya sunmuştur. Bilişim teknolojilerinin tüm imkanları kullanılarak, bir çok somut fayda gerçekleştiren UYAP sayesinde, bir kamu hizmeti olan yargı hizmetlerinin etkin ve verimli hale geldiği gözlemlenmektedir. Ancak, Adalet Bakanlığı'nın tüm bu çalışmaları, politikaları ve yapılanmasına rağmen bazı eksikliklerin ve yetersizliklerin olduğu da gözlemlenmiştir.

4.2. Yargı Birimleri ve Diğer Kurumlar Arasındaki Entegrasyon Sorunu

UYAP ile, Türkiye'nin e-dönüşüm ve e-devlet sürecinde gerekli tüm teknolojik gelişmeleri kullanarak Adalet Bakanlığı teşkilatı, bağlı ve ilgili kuruluşları ve tüm yargı ve yargı destek birimlerinin, donanım ve yazılım olarak iç otomasyonu sağlanmıştır. Ancak, diğer kurum ve kuruluşların UYAP sistemi ile entegrasyonu noktasında yeterli olmadıkları gözlemlenmiştir. Şöyle ki; UYAP sisteminin kurulmasındaki en büyük hedeflerin başında yargı hizmetlerinin hızlandırılması gelmektedir. Bunun için de yargılama esnasında gerekli olan tüm yazışmaların zaman kaybedilmeden yapılması büyük önem taşır. Bugün itibarıyla, yargı teşkilatı UYAP sayesinde iç otomasyonunu sağladığından, fiziki evrak gönderme işi ortadan kaldırılmıştır ve sistem üzerinden e-imza kullanılarak yazışmalar yapılmaktadır. Böylece hem zamandan, hemde emekten kazanç sağlanabilmektedir. Ancak, bazı kurumlar ile entegrasyon henüz oluşturulamamıştır. Bu eksiklik, günümüzün teknolojisine ayak uyduramayan diğer devlet teşkilatlarının eksikliğidir. Örneğin; Kütahya Adliyesi iş mahkemelerinde, yargılama esnasında en çok yazışma Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ile yapılmaktadır. İşçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan ihtilaflara ilişkin yargılamada, SGK kayıtlarının getirilmesi zorunludur. Bu nedenle hemen hemen her dosyada bu evraklar SGK İl Müdürlüğü'nden istenilmektedir. Ancak, SGK'nın UYAP ile entegrasyonu henüz sağlanamamış olduğundan, evraklar fiziki olarak gönderilmekte ve cevapları da fiziki olarak geri dönmektedir. Bu durum, deyimi yerindeyse; yargının hızını kesmektedir.

4.3. E-İmza'nın Etkin Kullanımının Önündeki Engeller

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda yer alan şekliyle e-imza, başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi tanımlar. E-imza, bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini, elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter ve sembollerden oluşur. Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur. E-imza sisteminin geliştirilmesi ile, fiziki kağıt kullanımının sona erdirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle, bilgisayar üzerinden tek tuşla güvenli bir şekilde evrak imzalanabilir hale gelmekte ve hem zamandan hem de emekten tasarruf sağlanabilmektedir.

Yargı hizmetlerinin hızlandırılması amacıyla örtüşen e-imza uygulamasının ülkemizde bazı kurum ve kuruluşların e-devlet kültüründen uzak olması nedeniyle, tam ve etkin bir şekilde kullanılmadığı gözlemlenmiştir. UYAP sistemi üzerinden yargı çalışanları tarafından e-imza sistemi kullanılarak imzalanan bir evrağın doğruluğunu sorgulamak, hem vatandaşlar için hem de kamu kurumları ve özel işletmeler için çok basit bir yöntemle gerçekleşmektedir. Eline yargı birimlerinden e-imza ile imzalandığı belirtilen bir evrak geçen herhangi bir kişi, evrağın doğruluğunu yine aynı evrağın alt kısmındaki kod ile internet üzerinden sorgulayabilmektedir. Bunun yanında, e-imzanın güvenilirliği de aynı yöntemle belirlenebilmektedir. Ancak, tüm bu kolaylıklara rağmen, günümüzde hala e-devlet kültürünü kabullenmek istemeyen kamu kurum ve kuruluşları ile özel işletme çalışanlarının var olduğu gözlemlenmiştir. Yasal bir dayanağa sahip olmasının yanında, internet üzerinden güvenilirliği ve doğruluğu sorgulanabilen e-imzalı bir evrakta istenenlerin yerine getirilmeyip, ıslak imzalı fiziki kağıt gönderilmesinin talep edilmesi, çağ dışı kalmışlığın göstergesidir. Maalesef ki, günümüzde yargı birimlerinin yargılama esnasında gerekli gördüğü belgelerin getirilmesini talep ettiği yazışmalarda ıslak imzalı asıl yazının gönderilmesi cevabının alındığı görülmektedir. Böyle bir durumun var olması adaletin geciktirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu olumsuz durumun ortadan kaldırılması için Adalet Bakanlığı'nın Türkiye'deki tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel işletmelere duyuru mahiyetinde bir yazı göndermesi gerekir. Ayrıca kitle iletişim araçları kullanılarak, e-imza uygulamasının sağladığı yararlar ve yasal dayanakları ile ilgililerin sorumlulukları hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır.

4.4. E-Tebliğat'ın Henüz Uygulanamaması Sorunu

7201 sayılı Tebliğat Kanununun 7/a maddesine dayanılarak hazırlanan Elektronik Tebliğat Yönetmeliği'ne göre; yargı birimleri e-tebliğat hizmetlerini yerine getirmeye yetkili kılınmıştır. Tebliğat ile yargı birimlerinde yapılan işlemlere dair ilgilinin bilgilendirilmesi, yargılamaya konu soruşturma veya dava ile takip hakkında ilgilinin ihtar edilmesi gibi gerçek kişiler ve tüzel kişiler veyahut da vekilleri için son derece önemli bir işlem yapılmaktadır. Tebliğatın, ne zaman, nerede ve kime yapıldığı hususunun doğruluğu ve bilinmesi yargı birimleri hizmet sunumunu etkilemektedir. UYAP ile yargı birimlerinin e-tebliğat uygulaması hizmetini sunma imkanı var iken, günümüzde halen bu uygulamaya geçilememiştir.

Elektronik Tebliğat Yönetmeliği'ne göre; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere, elektronik yolla tebliğat yapılması zorunludur. Gerçek kişiler ve diğer tüzel kişiler elektronik tebliğattan isteğe bağlı olarak yararlanır. Burada gerçek kişiler ve diğer tüzel kişiler haricinde, avukatlara da e-tebliğat yapılmasının zorunlu olması gerekiyordu. Çünkü, özellikle adli yargıda yargı birimleri tarafından düzenlenen tebliğatların büyük bir çoğunluğu, kendisini vekil ile temsil ettiren gerçek veya tüzel kişilerin avukatlarına yapılmaktadır. Yönetmelikte, avukatların e-tebliğat yoluyla tebliğ alması zorunlu olmayıp, isteğe bağlı olduğundan avukatların bu uygulamaya kendi istekleri ile ve zaman kaybetmeden geçmek istemelerinin beklenmesi yanlıştır. Çünkü her yenilikte olduğu gibi bu konuda da bir direnç gösterildiği gözlemlenmiştir. Oysa ki; avukatlara e-tebliğat yapılması zorunlu olsa, yargı birimlerinin işleri daha da kolaylaşacaktır. Günümüzde halen tebliğatlar kağıt üzerinden ve fiziki imza ile mühür basılarak yapılmakta, yargı birimlerince PTT'ye teslim edilmekte, PTT tarafından ilgiliye tebliğ yapılıp yapılamadığı hususu tebliğat parçasının üzerine el ile yazılmaktadır. El ile yazılan yazının okunaklı olup olmaması, tebliği yapan posta memuruna bağlıdır. Uygulamada bazen tebliğ mazbatasındaki yazıların okunamadığı görülmektedir. E-tebliğat uygulamasına geçilmiş olsa idi, hem zamandan, hem emekten, hem de maliyetlerden tasarruf sağlanmış olacak idi. Böylelikle, adaletin hızla sağlanması olanağına kavuşulacaktır.

4.5. Bazı Avukatların E-Devlet Kültürüne Uyum Sağlayamaması

Yargının kurucu unsuru olan savunma mesleğini icra eden avukatların, yargı teşkilatında çok önemli bir konumda olduklarını belirtmemiz gerekmektedir. Ülkemizde avukatlık mesleğini icra edebilmek için öncelikle hukuk fakültesinden mezun olmak şarttır. Hukuk fakültesini kazanabilmeyi, başarıyla bitirip mezun olabilmeyi gerçekleştiren bir kişinin dünyada ve yaşadığı ülkedeki gelişmelere kayıtsız kalması beklenemez. Bu nedenle, genellikle avukatların e-devlet kültürüne kolay adapte oldukları gözlemlense de, bazı avukatların ısrarla elektronik ortamda yapılan iş ve işlemlere güvensizlikle yaklaştıklarını görmekteyiz.

Avukatlar için büyük kolaylıklar getiren UYAP sistemine adaptasyon sorunu yaşayan bazı avukatların, kendilerine sunulan imkanları kullanmayışı, yargı birimlerini de etkiler durumdadır. Örneğin; UYAP sistemine e-imza ile giriş yaptıktan sonra, istediği evrağı elektronik ortamda hazırlayıp, imza ettikten sonra gönderen avukatlar, bir de bunun yanında fiziki olarak aynı evrağı faks veya posta yoluyla ıslak imzalı olarak göndermektedir. Bazı avukatlar ise UYAP sistemini hiç kullanmayıp, sadece fiziki kağıt kullanarak iş ve işlemlerinin yerine getirilmesini talep etmektedir. Bu durum UYAP'ın zaman ve emekten tasarruf hedefine ters düşmektedir. E-devlet kültürünün bazı avukatlar arasında yerleştirilmesi için barolara büyük iş düşmektedir.

5. Yargı Hizmetlerinin Etkinliği Ve Verimliliğini Artırmak İçin Öneriler

5.1. Donanımsal ve Yazılımsal Destek Artırılmalı

Her geçen gün gelişen bilişim teknolojileri birçok yeni uygulamayı kullanıma sunmaktadır. Bugün masaüstü bilgisayarların yanında, tablet bilgisayarlar, cep bilgisayarları kullanıma sunulmuş, bunun yanında masaüstü evrak tarayıcılar ile taşınabilir el tarayıcıları da e-devlet uygulamaları için büyük kolaylıklar getirmiştir.

Yargı teşkilatında görev yapan tüm kullanıcılar için, teknolojik gelişmelerin değerlendirilmesi gerekmektedir. UYAP'ın en büyük hedeflerinden birisi olan 'kağıtsız ofis ortamı'na geçilmesi henüz gerçekleşmiş değildir. Yargı birimlerinde yapılan işlemlerin büyük bir çoğunluğu halen fiziki dosyalar üzerinden yapılmaktadır. Bu nedenle hakim ve savcılar dosyaya gelen tüm evrakların çıktılarının alınmasını istemek durumunda kalmaktadırlar. Ayrıca, yargı teşkilatında asli görevi adaletin yerine getirilmesi için kararlar vermek olan hakim ve savcılar sürekli değişen mevzuatı takip etmenin yanında, bir de dosyalardaki tüm bilgi, belge, evrak ve verileri kontrol edip okumaları zorunludur. Hakim ve savcıların masaüstü bilgisayarlardan dosya içeriğini okumaları, gerekli notları evrak üzerine iliştiirmeleri gibi işlemleri şuan kullanılan donanım ve yazılım altyapısı ile yapabilmeleri çok zordur. Bu nedenle; hakim ve savcıların kullanımına uygun olabileceğini düşündüğümüz, hem dizüstü hem de dokunmatik tablet olarak kullanılan bilgisayarlarla donanım altyapısı değiştirilmelidir. Sadece donanımsal değişikliğin yeterli olmayacağı öngörülerek, tablet bilgisayar üzerinden kolaylıkla dosya içeriğini fiziki dosyadaki gibi elle çevirerek, istenilen evrağa kolaylıkla ulaşıp, okunabilecek ve gerekli notların iliştirilebileceği bir yazılım geliştirilmelidir. Bunun yanında, hakim ve savcıların görev yaptıkları adliye içerisinde her an internete erişim sağlayabilmeleri için güvenli kablosuz ağ bağlantıları kurulmalıdır. Örneğin; duruşma günü gelmeden önce dosyaları kendi odasında inceleyen bir hakim, gerekli gördüğü notları kendine tahsis edilen tablet-dizüstü bilgisayarda gerçekleştirebilmeli, bunun yanında, aynı cihazı duruşma salonuna taşıyıp, dosyayı burada da takip edebilmeli ve mevzuatta yer alan hükümlere kolaylıkla ulaşabilmelidir. Bunun gerçekleşmesi için hakimin hem çalışma odasında, hem de duruşma salonunda güvenli kablosuz ağ bağlantısının kurulu olması gereklidir.

5.2. Doküman Yönetim Sistemine Donanım Desteği Sağlanmalı

UYAP Doküman Yönetim Sistemi ile birçok evrağın elektronik ortama aktarılması kolaylıkla sağlanmaktadır. İlgililer tarafından fiziki kağıt ile sunulan evrakların sisteme aktarılması, tarayıcılar sayesinde gerçekleşmektedir. Uygulamada kullanılan evrak tarayıcılar sadece ciltsiz, tek kağıt halinde tarama işlemini yapabilmektedir. Bu nedenle, ciltlenmiş kitap halinde sunulan veya tarayıcının boyutundan daha büyük olan bazı evrakların taraması yapılmamaktadır. Fiziki dosyaların kaldırılması halinde, her türlü evrağın taranmış halinin okunaklı bir şekilde sisteme aktarılması gerektiğinden, yargı birimlerine sunulan tüm dokümanların sisteme aktarılmasını sağlayacak tarayıcı desteği sağlanmalıdır. Bugün kullanıma sunulmuş olan taşınabilir el tarayıcıları sayesinde, sayfalar kopartılmadan, evrak üzerinden tarama yapılabilmektedir. Yargı birimlerindeki ön bürolara bu cihazların tahsis edilmesi ile evrak tarama işlerinin etkin ve verimli bir şekilde yapılması sağlanabilir.

5.3. Eğitimlerin Artırılması ve Standart Hale Getirilmesi

Yargı teşkilatında görev yapan kullanıcıların büyük bir kısmının, UYAP sistemine kısa zamanda adapte oldukları gözlemlense de, bazı kullanıcıların e-devlet kültürüne uyum sağlayamaması nedeniyle, kendilerinden beklenen verimi sağlayamadıkları görülmüştür. Günümüzde gelişen teknolojiye uyum sağlayabilmek gerçekten büyük çaba gerektirmektedir. Bugün bilişim teknolojilerinde gerek donanımsal, gerekse yazılımsal alanda birçok yenilik sunulmaktadır.

Masaüstü bilgisayarların yanında tablet ve cep bilgisayarlarının kullanımı artmış durumdadır. Ayrıca tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kullanılan Windows işletim sistemi, bugün Windows 10 adı altında yeni bir yazılımla kullanıcının karşısına çıkmıştır. Özellikle yargı teşkilatındaki kullanıcıların yoğun çalışma temposu dikkate alındığında, tüm bu gelişmelere bir anda adapte olmalarının zor olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, yargının taşra teşkilatlanmasındaki tüm UYAP kullanıcılarına yani; hakim, savcı, yazı işleri müdürü, icra müdürü, zabıt kâtibi, icra kâtibi kadrolarında görev yapan tüm çalışanları kapsayacak şekilde, her iki senede bir temel bilgisayar eğitimleri verilmeli ve eğitim sonunda uygulamalı olarak sınav yapılmalıdır.

Temel bilgisayar eğitimlerinin yanında, UYAP Bilişim Sistemi'ndeki değişikliklere ilişkin olarak da eğitimler sıklıkla verilmelidir. Bu eğitimler sayesinde UYAP kullanıcılarının işlemlerini sorun yaşamaksızın yerine getirmeleri, yargı hizmetlerinin hızlanması ve kaliteli olarak sunulması bakımından önemlidir. Eğitimler, taşra teşkilatlarının bulunduğu yerde olmalıdır. Tüm kullanıcıların eğitim için başka bir yere gitmesi yerine, eğitmenlerin kullanıcıların buldukları yerlere gitmelerinin daha kolay olacağı kanısındayız.

5.4. E-İmza'nın Daha Etkin Kullanımı Sağlanmalı

UYAP Bilişim Sistemi ile hedeflenen kağıtsız ofis ortamının gerçekleşmesinin önünde bazı engeller vardır. Bu engellerin başında ülke genelinde halen e-imza uygulamasının yaygınlaşmaması gelmektedir. Bugün uygulamada, e-imza bir kart okuyucu sayesinde bilgisayara USB portundan takılmak suretiyle ve şifre girilerek yapılabilmektedir.

Gelişen teknoloji sayesinde, günümüzde parmak izi okuyucular uygulama alanı bulmaktadır. Parmak izi okuyucuların geliştirilerek, imza olarak kullanılabilmesi günümüzde hayal değildir. Hatta parmak izi okuyucuların, bilgisayar monitörlerine entegre edilerek, ekranda görünen belgeyi imzalama işlevini yerine getirmesi çalışmaları yapılsa, başarılı olacaktır kanısındayız. Böyle bir teknolojinin uygulama alanı bulduğunu düşünecek olursak, örneğin; bir duruşma esnasında, hakim, savcı, kâtip, davanın tarafları ve tanıklar, önlerinde bulunan monitörler vasıtasıyla kâtip tarafından yazılanları takip edebilmektedirler. İlgililerin önlerinde bulunan monitörlere adapte edilmiş bir parmak izi okuyucu sistemi ile imza etmek istedikleri sayfalara parmağını koyarak ve şifre girerek elektronik ortamda imzalaması, yargı hizmetlerinin hızlanmasına büyük bir kolaylık getirecektir.

Ülkemizde e-kimlik uygulamasına geçilmesi hedeflenmektedir. E-kimliklerde bulunan çip sayesinde, kişiye ait tüm bilgiler, kart okuyuculardan görünebilecektir. Burada, e-kimliklere entegre edilecek bir uygulama ile e-imzanın daha etkin kullanılması gerçekleştirilebilir. Bu da başka bir e-imza önerisi olarak değerlendirilebilir.

E-imza uygulamasının daha etkin kullanımına ilişkin önerilerimizin sadece Adalet Bakanlığı'nın çabaları ile gerçekleşmesi düşünülemez. Bu önerilerin, gelişen teknolojik imkanların ülke genelinde belirlenecek politikalar ile kurulacak altyapı sayesinde uygulama alanı bulacağı kanısındayız.

5.5. E-Tebliğat Uygulamasına Zaman Kaybedilmeden Geçilmeli

Bilişim ve enformasyon çağında, iletişimin çok kolay sağlandığı günümüzde, yargı hizmetleri için hayati önem arz eden tebligatların halen fiziki kağıt ile yapılıyor olması, çağın gereklerine uygun düşmemektedir. Tabii ki, bu uygulamaya bir anda geçilmesi düşünülemez. Ancak, ülkemizde belli bir e-devlet kültürü oluşmuştur. Özellikle, yargının kurucu unsurlarından olan avukatların görmüş oldukları eğitim ve öğrenim dikkate alındığında e-devlet kültürüne daha çabuk adapte olabilmeleri beklenmektedir. Bu nedenle, e-tebligat uygulamasının zaman kaybedilmeksizin, öncelikle davaya taraf olan kişilerin vekili konumundaki avukatlara uygulanmasının zorunlu hale gelmesi

gerekmektedir. Daha sonraki zamanlarda, ülkemizde e-devlet kültürünün tamamen yerleştiği kanısına varıldığında vatandaşlar için de e-tebligat uygulamasına geçilmelidir.

6- Sonuç

Son yıllarda gerek teknolojik gelişmeler gerekse ekonomik ve sosyal alanda yaşanan hızlı değişim Türk kamu yönetiminin de bu dönüşüme ayak uydurmasını zorunlu bir gerek olarak ortaya çıkarmıştır. Türk kamu yönetiminin içinde bulunduğumuz bilgi çağının gerisinde kalmış olması beklenemez. Bunun kanıtı olarak, büyük bir dönüşümün yaşandığı günümüzde, bilişim ve enformasyon teknolojilerinin en iyi şekilde değerlendirilip, uygulandığı UYAP Bilişim Sistemi'ni gösterebiliriz. Adalet Bakanlığı ve yargı teşkilatlanmasının büyük bir özveri ve akılcı çalışmalarıyla uygulama alanı bulan UYAP Bilişim Sistemi, bugün birçok gelişmiş, büyük devletin 'gıpta ile baktığı' bir e-devlet uygulaması halini almıştır.

E-devlet yapılanması ile; çağın gereklerine uygun olarak, devletin hızlı ve etkin işleyişini sağlamak, devletin vatandaşlarına karşı hesap verebilir bir konuma gelmesi, yani; devletin şeffaflaşması, devlet teşkilatı içinde yer alan kurumlar arasındaki bilgi paylaşımının güvenilir bir şekilde sağlanması, vatandaşların kamu yönetimine katılımının sağlanması, kamu hizmetlerinin sunumundaki harcama kalemlerinde tasarruf sağlanması hedeflenmiştir. Türk kamu yönetiminde, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasında e-devlet yapılanmasının öneminin önemli ölçüde kavranılmış olduğu söylenebilir. Devletin elektronik ortamda etkin, verimli ve söz sahibi olması için gerekli olan kamu politikalarının ve altyapının önemli ölçüde oluşturulmuş olduğu görülmektedir.

Türkiye'deki e-devlet yapılanmasının başarılı uygulama örneklerinin yanı sıra bazı eksikliklerin de olduğu da gözlemlenmektedir. Belirtmemiz gerekir ki, yukarıda tespit ettiğimiz birçok eksiklik e-devlet kültürünün henüz tam manasıyla yerleşmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. E-devlet kültürünün oluşturulmasında devletin üzerine düşen görevlerinin yanında, kamu çalışanlarının ve vatandaşların da üzerine düşeni yerine getirmekle yükümlü olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, (10/11/2011), 124/1 sayılı Genelgesi

Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı UYAP web sitesi, <http://www.uyap.gov.tr/GeSayfalar.aspx?Git=Asamalar>, (2015).

Arslan, A., (1997), İdeal Devlet (El-Medinetü'l-Fazıla) Açıklamalı Çeviri, Vadi Yayınları, Ankara.

ALKAN, H. ve ŞİMŞEK, Z., (2001), "İnternet ve Yönetime Katılım: Potansiyel ve Olasılıklara İlişkin Bir Değerlendirme", *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 413.

Can, A., (2003), Etkin Devlet, Çizgi Kitabevi, Konya.

DPT, (2006), "Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)", DPT Yayın No: 2699, Ankara, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/btstrateji/Strateji_Belgesi.Pdf (15-02-2008)

Hüsnü, E., (2000), Bilgi Uyarlığı İçin Yeniden Yapılanma, İmge Kitabevi, 1. Baskı, Ankara.

GÜNEŞ, M., (2012), "UYAP Bilgi Sisteminin Bilgiyi Yaratma, Koruma ve Transfer Etme Açısından Adalet Bakanlığı Çalışanlarının Örgütsel Öğrenme Sürecine Etkisinin İncelenmesi: Uzman Kullanıcılar Üzerinde Bir Uygulama", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Büro Yönetimi Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

HUGHES, M., SCOTT M., GOLDEN W.,(2008) “Business Process Redesign in Implementing E-Government in Ireland”, *Electronic Government: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, United States of America, IGI Global.

İNCE, M., (2001), *Elektronik Devlet, Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar*, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.

KAHRAMAN, A., (2010), “E-Devlet Uygulamaları Devlette İmaj ve İtibar Kaybı Riskine Yol Açar Mı?”, http://icdenetim.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/icdenetim/makale.doc,

KARAGÜLMEZ, A., (2010), “Elektronik Devlet Kavramı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2, Ankara.

KIRÇOVA, İ., (2004), “Yönetim Anlayışının Değişmesi ‘E-Devlet’ İhtiyacını Ortaya Çıkardı: Bu Devleti Herkes Sevecek”, *İtovizyon*, Sayı: 14, İstanbul, ss.77-84.

KIRIŞIK, F. ve SEZER, Ö., (2015), “Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) Kamu Politikası Oluşturma Sürecindeki Rolü”, *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:11, Sayı:2, İstanbul.

MELITSKI, J. ve HOLZER, M., (2007), “Assessing Digital Government at the Local Level Worldwide: An Analysis of Municipal Web Sites throughout the World”, Donald F. Norris, *Current Issues and Trends in E-Government Research*, Cybertech Publishing, Hershey,

NARALAN, A., (2008), *E-Devlet ve Algılanışı Üzerine Bir Araştırma*, İmaj Yayınları, Ankara.

ÜNAL, M., (2012), “Bilgi Çağında Değişim ve Liderlik”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Yıl:2012, Cilt:XXXII, Sayı:1, İstanbul.

YILDIRIM, M., (2011), *E-Devlet ve Yurttaş Odaklı Kamu Yönetimi*, Nobel Yayınları, İstanbul.